

M

maat (de)

1. *Maat*. Kameraad met wie wordt samengewerkt. Je vindt het als tweede stukje in **farrensmat** en **fokkemat** ► **fokkeman**. Het woord heeft dan meer de betekenis van assistent.
2. *Deelgenoot* Deelnemer in een (schippers-)bedrijf ► **maatskip**.
3. *Makker*. Niet speciaal iemand met wie wordt samengewerkt.

maatkast (de) = *maatkast*

Scheepstipe dat aan bepaalde standaardmaten voldoet ► **kast(2)** ► **steilsteven**. De **Fryske maatkast** was exact 31,5 meter lang en paste daarmee (diagonaal liggend) precies in de sluisen van Stavoren en Harlingen.

maatskip (de) = *maatschap*

Enkele personen (bijv. enkele familieleden van een schipper) ► **maat(2)** die een overeenkomst hebben gesloten waarbij men zich verbindt iets in gemeenschap te brengen en het voordeel samen te delen (vgl. B.W., boek 7a, art. 1655).

Makkumer fet (it) = *Makkumer vet* ► **fet**

mal (de)

1. *Mal*. Model - op ware grootte - van een onderdeel (voor een te bouwen schip).
2. Benaming voor een scheepvaartlast ► **jild(2)**. Joost Halbertsma veronderstelt (in het midden van de 19de eeuw) dat het om **mol** gaat. Dat was een soort bier. Hij denkt dat het betalen van enig geld ► **jild(2)** ► **tol** gepaard ging met het drinken van bier.

malkje = *schiften*

Ook **mâlkje** en **mealkje**. Het wisselvallig draaien van de wind.

man (de) = *man*

1. Elk van de bemanningsleden van een schip ► **kofman**.
¶ **It skip is mei man en mûs fergien** > *Het schip is volledig vergaan, er is niets van terug te vinden*

2. Een bemand schip ► **beurtman** ► **wachtsman**. In de binnenvaart onderscheidt men de **geande man** (het schip dat een haven of een nauwte verlaat) en de **kommende man**. De laatste moet de eerste zo nodig voorrang verlenen. Na 1900, toen er houten en ijzeren schepen waren, sprak men van een **houten man** en een **ijzeren man**. Uit de tijd dat de houten schepen bijna verdwenen waren, dateert de (uit het Nederlands overgenomen) wat weemoedige zegswijze over vroeger, toen je **houten skippen mei izeren manlju** had en nu **izeren skippen mei houten manlju**.

manilla (it) = *manilla*

Touw gemaakt van vezel die oorspronkelijk van de Filipijnen afkomstig is ► **tou** ► **lynbaan**. Een zeilschoot van manilla is wreder ► **wreed(2)** dan een van **katoen**.

mantsje (it)

1. *Berentand* Elk van de twee opstaande stijltjes naast de **klúsboarden**. Ze zijn altijd van eikehout ► **lak** ► **provisyneil(2)**. Bij eenvoudige schepen zit er geen snijwerk ► **snijwurk** op. Dan worden ze **neakene(2)** **mantsjes** genoemd. Bij veel schepen had de scheepsbouwer of de schipper zelf er een takje in gesneden of een rijtje geteld geld. Zo'n snijwerkje heet **hoannekaam**.
2. *Mannetje*. Inschroefbare sluitpen van een **harpsluting** ► **sluting**.

mar (de) = *meer*

In het Fries zeg je **de mar**. Wanneer iemand dat zegt, wordt een aan spreker en toehoorder beiden bekend meer bedoeld. Een Sneker verwijst met **de mear** (dat is Stadsfries) naar **de Snitser mar**, als iemand uit Heeg het over **de mar** heeft, wordt **de Hegemer mar** bedoeld. Alleen tegenover buitenstaanders wordt de uitgebreide (volledige en officiële) versie van de naam gebruikt.

De Friese meren vormden samen met de vaarten die ze met elkaar verbonden tot de tweede helft van de 20ste eeuw een uitstekend net van verkeersverbindingen waar de zeilvaart van profiteerde.

Een Friese schipper kende de meren, dieptes en droogtes en wist ook welke route het gunstigst was om te bezeilen. Veel meren, maar niet alle, dragen een naam waarvan het laatste stukje **mar** is. Een kleiner meer noemt je **poel**, soms ook (afhankelijk van de ontstaansgeschiedenis) **dobbe**. In watervamen vind je nog veel meer bestanddelen die vroeger als woord zijn gebruikt (**ie**, **wiel**, **brek**, **piel** enz.) maar die nu nog slechts als naamselement voorkomen. Soms wordt **mar** verward met **mear**.

marje = *meren* ► **mierje**

mark (it) = *merk* ► **merk**(5)

marmenje = *marmeren*

Bepaalde manier van het verven van hout, zodat het resultaat op marmer lijkt ► **houtsje**. Het werd dikwijls op de schoorsteenmantel in de roef toegepast.

marpeal (de) = *meerpaal* ► **mierprikke**.

mars (de) = *mars*

Halfroond verbindingsplatform tussen ondermast en steng, waarop vroeger de matrozen uitkijk hielden en werkzaamheden verrichtten. In zekere zin is de **hommmer** hiervan het restant.

markop (de) = *landpunt*

Uitstekende oever aan een meer ► **kop**(8).

marklampe (de) = *marklamp*

Benaming voor de lamp die aan de grote mars hing bij zeeschepen. Nu wel gebruikt voor elke lamp die in de mast (ook bij binnenschepen) gehesen wordt ► **mêstlampe**. Een lamp die in het want komt te hangen, heet een **baklampe**.

markspiker (de) = *markpriem* ► **priem**

► **skippersark**(1) ► **splisizer**

mark-oalje (de) = *markolie*

Dergelijke, vaak afgewerkte, olie werd na de overgang op staalbouw vrij standaard gebruikt om de scheepsromp van binnen te conserveren. De uitspraak is dikwijls **mesine-oaly** of **mesyn-oaly**.

markwerp (de) = *markworp* ► **mêstwerp**

meager = *mager*

1. Met de combinatie **meager seil** wordt een zeil bedoeld dat bijna geen **broek**(1) of **rûning**(1) heeft ► **flak**(4) ► **skraal**(3).

2. Met de uitdrukking een **meager bestean** wordt een krap bestaan bedoeld. Dezelfde betekenis zit in een **meagere reis**, wanneer een vracht weinig opbrengt.

mealkje = *schiften* ► **malkje**

mealle = *malen*

Wegpompen van water met een molen of een gemaal. Hierdoor ontstaat stroming waar een schipper vooral bij bruggen rekening mee moet houden. Bij skûtsjewedstrijden bij Lemmer of Stavoren kan het de wedstrijd beïnvloeden ► **tocht** ► **trek** ► **strome**.

mear (de) = *maar*

Oorspronkelijk betreft het hier een woord voor een water dat een grens markeert. Het woord kwam overal in Fryslân voor, maar ten noorden van Leeuwarden is het in een aantal namen voor dorpsvaarten (in de spelling *mee*) bewaard gebleven. In Groningen spreekt men algemeen van 'maar'. Soms wordt dit woord verward met **mar**.

mearge = *meren* ► **mierje**

meifarre = *meevaren*

Al varende meegaan.

♣ *Wy sitte yn 't skipke en moatte meifarre > Wij moeten ons maar bij de toestand neerleggen*
mei foar de mêst > Hij telt nog niet voor vol mee.
Ungelokken farre mei > Niet alles gaat vanzelf, er is ook wel eens tegenslag.

melke = *melken*

Steeds met de **fokkeskoat** bezig zijn, nu eens aanhalen, dan weer laten vieren, om de wind zo goed mogelijk in de fok te krijgen ► **flaachjeheine**.

Mennist (de) = *Doopsgezinde*

Hoewel exacte cijfers ontbreken, is wel duidelijk dat verhoudingsgewijs tot de andere Christelijke kerken de Menniste kerk onder de schippers een belangrijke plaats innam. Veel voor Hollandse kooplieden varende Friese schippers zouden in de 17de en 18de eeuw mennist zijn geweest. Nog in de tweede helft van de 20ste eeuw was het aandeel van de Doopsgezinden in het lage waterige midden van Fryslân relatief zeer hoog. Terherne, Jirnsum, Akkrum en Grou kenden

bloeiende gemeenten en hebben nog steeds eigen kerken. Een en ander wordt toegeschreven aan de geografische situatie in de 16de eeuw waardoor er toen in veengebieden zoals waterland rond Giethoorn en de **Lege Midden** van Fryslân veel schuilmogelijkheden voor Doopsgezinden en Wederdopers waren. Verder wordt gesteld dat het karakter van de kerk van de volgelingen van Menno Simons goed aansluit bij schippers- (en koopmans)opvattingen. Een rol kan ook spelen dat Mennisten vanwege hun pacifisme en weerstand tegen het zweren van eden van veel ambten waren uitgesloten. Het door de doopsgezinde predikant Th. Dornseiffen geleide Schoolfonds voor Schipperskinderen ► **skippersfûns**(2) werd vanaf 1882 door een aantal menniste predikanten en kerkleden gesteund.

meny (de) = *menie*

Mengsel van metaalpoeder en verf, meestal bruine teer. Naar samenstelling worden onderscheiden **leadmeny** (lichter van kleur en voor houtwerk bedoeld) en **izermeny** (donkerder en specifiek voor ijzer bedoeld om het roesten tegen te gaan) ► **bloedplamuer**. Dikke menie diende ook om

lekkages te voorkomen of te dichten. Ook zeilkleed werd ter afdichting wel met menie ingesmeerd.

mêrje = *meren* ► **mierje**

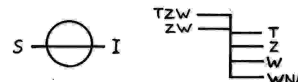
merk

1. (de) *Markt*.
2. (it) *Merkteken* ► Ook **iikmerk**. Je ziet merken bijvoorbeeld op de zijkant van het schip ten bewijze van registratie. Ook de diepgang kan eruit worden afgeleid. Vanouds werden dartoef dieptemerken op de stevens aangebracht ► **kertier**(4) ► **plimsel**. Vandaag de dag worden goedgekeurde skûtsjezeilen ook van een merk voorzien.
3. (it) Cijfer of letter op de **kaplûken** aangebracht om die op de juiste plek te kunnen plaatsen ► **brânizer**(4).
4. (it) Handtekening of bepaald kruisje ► **krúske** als bewijs van eigenhandige ondertekening.
5. (it) Ook **mark**. Kenmerkend oriëntatiepunt. Bijv. een kenmerkende kerktoren of een hoge boom aan een meer ► **lânmerk**.
6. (it) Weersvoorspellend teken ► **waarfoarsizing** ► **waarteken**.
merk (2)

Merk (2)

1. *registratienummer*
2. *plimsel*
3. *merken van diepgang*

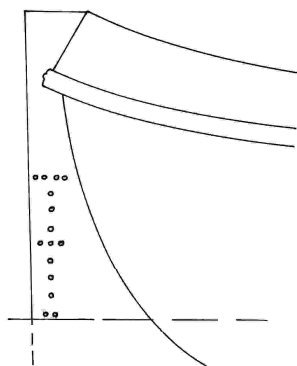
S 2740N

①

②

③

merkel

merkel (de) = *merkel*

Ook **rombom**(2). Houten of (later) ijzeren balkjes die dwarsscheeps over het **rom**(1) liggen en waar de zijkanten van de **lûken** op rusten. Aan de bovenkant is een gleuf geschaafd waardoor het tussen de luiken door sijpelend water kan wegstromen. Bij ijzeren skûtsjes zijn **merkels** vaak u- of v-vormige strips met dezelfde functie. Het ene uiteinde van de merkel lag op de **rombalke**, het andere op de **riiswar(r)ing**. In een latere periode vervielen de **merkels** dikwijls doordat de luiken steviger werden gemaakt en goed bij elkaar aansloten. De zijkanten van de luiken werden toen sterker gemaakt door **spjitten** die in de lengte langs elke zijde van het luik aan de onderkant waren getimmerd. Twee **spjitten** (van twee luiken dus) vervingen één **merkel** ► **dwersbalke**.

merkeldei (de) = *merkdag*

Dag die in de almanak ► **almenak** (met rood) gemerkt was omdat het weer op die dag bepalend zou zijn voor volgende dagen en/of perioden ► **waarfoarsizzing**. Zo'n dag was bijvoorbeeld de aan Sint Margryt (20 juli) gewijde dag ► **hillige**. Als het dan regende zou het zes weken nat blijven.

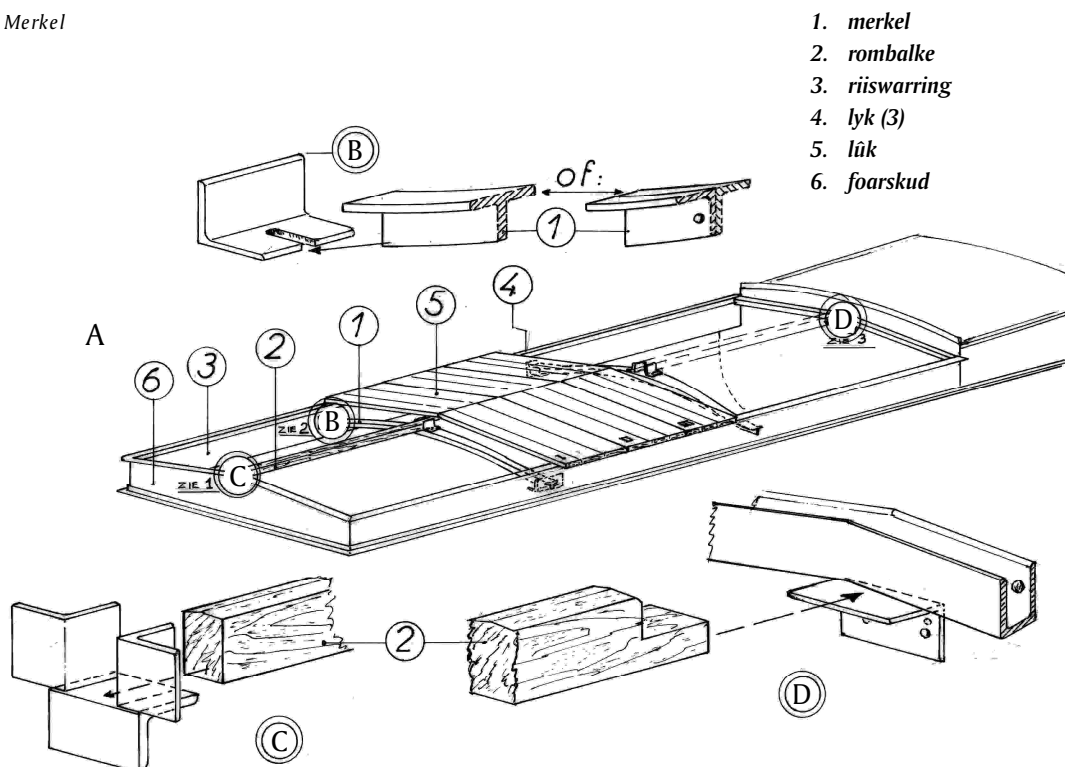
merkeskip (it) = *kermisship*

Schip waar het kermisvolk mee kwam. Meestal was dit schip – om op te vallen - wit geverfd. In het ruim werden attracties als de Draaimolen annex de Zweef, en de Kop van Jut van de ene jaarmarkt naar de andere vervoerd ► **kreamskip**.

mes (it) = *mes*

Om reven uit het zeil te kunnen snijden heeft een schipper altijd een mes bij zich. Het was een vrij grof zakmes, ook **skippersknyft** genoemd

Merkel

► **skippersark**(1).

¶ **Sile mei it mes yn 't dek** > *Zeilen op het scherp van de snee* ► **mije**. **It seil stiet as in mes** > *Het zeil staat zeer strak gespannen.*

messing (it) = *messing* ► **koper**

mêst (de) = *mast*

Een mast uit één boomstam gemaakt is een **folle mêst**, die buigt anders dan de (huidige) gelijmde mast, een **lime mêst**. Meestal is die stijver. Een dikke mast noemt men wel een **trek-skippersmêst** ► **trekskipper**, een kleine mast is een **mestje** ► **peal**(2). De lengte van een mast van een skûtsje kwam overeen met de afstand tusken de mastkoker en het einde van het schip. De **fleugel** valt net op het roer. Op het achterdek staand kon je problemen aan de masttop dan nog net verhelpen. De huidige wedstrijdskûtsjes hebben een veel langere mast. De mast is blank en wordt onderhouden met **lak** of **harpuis**. Oude masten zetten men ook vaak in de bruine teer ► **tarre**.

Het vierkante deel van de mast, het **fjouwerkant**(1) staat in een **mêstkoker**. Die bestaat uit twee zware wangen, de **kokerswangen** en steunt op een paar zware **ynhouten**, het **sylwurk** genoemd. Aan de voor- en onderzijde van het **fjouwerkant**(1) zit het **wicht**(1). Alleen een mast met zo'n tegengewicht kun je gemakkelijk strijken, anders heb je een **bok**(1) nodig. Grotere schepen zoals **seetsjalken** en ook **ielaken**(1) hadden een vaste steekmast, die niet kon worden gestreken. Met het leggen van een munt op het vlak onder de mast hoopte men op een behouden vaart ► **folksleauwen**.

Om te voorkomen dat de mast onverwacht wipt, wordt hij geborgd door een ijzeren bout ► **bout**(3), de **boarch**(3). Door de zijkanten van de mastkoker, ruim bovendek, bijna waar het vierkant eindigt was een gat door mastkoker en mast geboord. Daarin past de **mêstbout** en kan de mast naar achteren draaien. Dat is ook ongeveer de plek waar de **knecht** zit met het oog waar het uiteinde van de **gyk** in kan draaien met een **swannehals** of **sloppet lul** ► **lul** ► **slop**(3). Aan de mastkoker en de knecht zit-

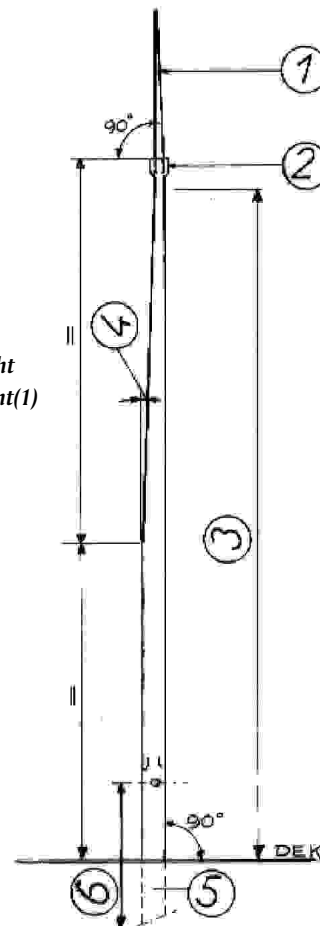
ten vaak **klampen**(1) en **kikkerts**(1) om de vallen aan te bevestigen. Zit zo'n (halve) klamp aan de voorkant, dan heet dat een **liuwekaam**.

Het deel onder de mastbout heet **útwpip**. Het deel van de mast tussen de bout en de **hommer**(ts) bepaalt de lengte van de **hijs**, de maximale lengte van het **foarlyk** ► **lyk**(1) van het **seil**(2). Op driekwart van de hoogte tussen mastbout en hommer is de mast door de mastmaker een beetje naar voren gebogen gemaakt. Dat heet de **staachbocht**.

Bij kleine bootjes staat de mast wel in een bank, de **mestelbank**. Een **kofskip**, een **smak** of een **Wierumer aak** ► **aak**(7) had twee masten, zo'n schip was een **twamêster**. Daarbij onderscheidde men - al naar de bouw - een **fokke-**

Mêst

1. *mêsttop*
2. *hommer*
3. *hijs*
4. *staachbocht*
5. *fjouwerkant*(1)
6. *útwpip*

mêst, een **grutte mêst** en een **besaan(s)mêst**, benoemd naar de plaats en de functie op het (grote) schip ► **sting**.

¶ **De mêst oer board sile** > *De mast verspelen*
Foar de mêst farre > *Als (schippers)knecht varen.*
De mêst stiet as in banaan of in pilebôge >
De mast staat krom; staat zeer gespannen.
Foar de mêst wol plat lizze kinne > *Het waait zo had dat je alleen op de mast wel zou kunnen omslaan.*
♦ **Hege mêsten ha in bulte wyntfang** > *Hoge bomen vangen veel wind.*
As de mêst fan boppen komt set men in sting yn't plak > *Iets krachtigs wordt door wat zwakkers vervangen.*
Mei steande mêst en folle seilen earne op oan farre > *Iets met kracht aanpakken.*
Foar de mêst wol driuwe kinne > *Met weinig toekunnen.*
Foar de mêst komme > *Iets (gaan) verdienen.*
De mêst wol oerein krije kinne > *Zich wel kunnen redden.*
Twa mêsten op ien skip meitsje ûnkleare silerij > *Twee kapiteins op een schip vragt om problemen.*
en de mêst dellizze > *Iemand de baas zijn.*
Grut fan mêsten, lyts fan lêsten > *Veel vertoon met weinig koste.*
Grut fan mêsten, grut fan lêsten > *Veel vertoon geeft veel koste.*
Der is hjir mar ien mêst op it skip, seit de baas tsjin de feint > *Er is hier een die de leiding heeft.*
fart mei as de grutte mêst > *Hij is volgzzaam (vaak onbescheiden), maar heeft geen eigen opvatting.*

mêstbank (de) = *mastbank* ► **mestelbank**

mêstbolder(t) (de) = *mastbolder*

Bolder die ter hoogte van de mast zit ► **bolder(t)**.

mêstbout (de) = *mastbout* ► **bout(2)**

mêstdek (it) = *mastdek*

Dekplaat rond de mast, of, bij klippers en tjalcken, verhoogd dek waar de vaste mast op staat.

mestelbank (de) = *mastbank*

Ook (jonger) **mêstbank**. Zware bank in het midden van een **boatsje(2)** en een **skou(3)** waarin de **mêstkoker** zit ingebouwd. De mast wordt daar, meestal zonder verstaging los in gezet ► **mêst**. De achterkant wordt afgesloten met een gesmede haak ► **skoattel(1)**.

mestelkoker (de) = *mastkoker* ► **mêstkoker**

mêsthok (it) = *masthok*

Loods op het terrein van een mastenmakerij (of

helling) waar rondhouten liggen opgeslagen.

mêstklem (de) = *mastbeugel*

Om met een hoge bovenlast, zoals turf of hooi, te kunnen zeilen, plaatste men een **mêstklem** om de mast – boven de **boppelêst** – waarin het uiteinde van de giek ► **lummel** werd gehangen.

mêstkoker (de) = *mastkoker*

Ook **mestelkoker**; verkort **koker**. Constructie bestaande uit twee zware posten ► **post(5)** waar de **mêst** zijn houvast in vindt. De mastkoker zelf wordt weer gesteund door het **sylwurk** en tal van zware **ynhouten**, in de lengte loopt het **mêstspoor**, dwars lopen de **kattespoaren**. Aan de voorkant onder zit een **boarch(3)** ► **bout(3)**. Aan de achterkant, bovendeks, zit de **knecht**. Door de posten is een gat geboord waar de **mêstbout** ► **bout(2)** door gaat. Aan de mastkoker zitten vaak **klampen** ► **klamp(1)** en/of **kikkerts(1)**. De plek zelf noem je het **mêstgat** ► **rottegang**.

mêstljocht (it) = *mastlicht*

Een (olie)lamp die met een vlaggenlijn in de mast word gehesen ► **ljocht(1)** ► **marslampe** ► **topfjoer** ► **fjoer(5)**.

mêstmakker (de) = *mastenmaker*

Het bedrijf van de mastenmaker. Het was meestal gecombineerd met het maken van blokken en pompen.

mêstpalm (de) = *mastpalm* ► **palm**

mêstplank(e) (de) = *mastplank*

Ook **skyld**. Oorspronkelijk een plank met de functie van het verstevigen van het dwarsverband, nu een langwerpige sierplank, soms met snijwerk ► **snijwurk**, maar soms ook wel fraai beschilderd, die oorspronkelijk aan de achterkant, maar nu soms aan de voorkant van de mast, net over het onderste deel van de wangen van de **mêstkoker**, past. Op de mastplank van het Grouster skûtsje staat de tekst: "Het mag vloeien, het mag ebben. Wie niet waagt zal ook niet hebben" ► **skippersrym**.

mêstspoor (it) = *mastspoor* ► **mêstkoker**

► **spoor(5)**

mêsttop (de) = *masttop*

Het stukje mast boven de **hommer** is de **mêst-**

top. Hij is altijd zwart geverfd ► **mêstwoartel.** Bovenop de top zit de **trompet** of het **trommelstokje** met de **fleugel.** Rond de mast zit vlak boven de **hommer** een ronde ijzeren ring, de **krânse.** Die bestaat uit twee gebogen beugels die samen de mast omsluiten. Daaraan zitten **eagen**(1) en **hoannepoaten** waaraan vallen en verstaging zijn bevestigd. Bij **bûte(n)farders** waarbij op de mast een steng was geplaatst (om een bramzeil te kunnen voeren) werd de top **reiltop** ► **reile** genoemd. In wezen kan men de hommer als rudimentair overblijfsel van de **mars** beschouwen en de masttop als dat van de steng ► **sting.**

mêstwerp (de) = *mastworp*

Ook **mastwerp** ► **knoop.**

mêstwoartel (de) = *mastwortel*

Oorspronkelijk is het de **mêsttop.** Bij boeiers en jachten noem je een stukje betrekkelijk dun conisch hout (varierend in lengte van 30 tot 70 centimeter) dat boven op de masttop wordt geplaatst de **mêstwoartel.** Niet zelden is hij besneden en verguld.

middelfok (de) = *middelfok* ► **middenfok**

► **fok**(1)

middenfok (de) = *middelfok*

Ook **middelfok** ► **fok**(1).

middenskip (it) = *middenschip*

Het deel van het schip dat zich tussen **foarskip** en **efterskip** bevindt. Het gaat dus om het deel achter de mast en voor de roef, m.a.w. de plek waar het ruim zich bevindt.

middenwar (it) ► **lynbaan**

mierje = *meren*

Ook **marje, mearje** of **mêrje.** Het **oanlizzen** en vastleggen van een schip aan een paal of aan de wal. Het daarbij gebruikte touw noem je het **mierdou** of het **martou** ► **ankerje** (2) ► **marpeal** ► **mierprikke** ► **toai.**

mierprikke (de) = *meerpaal*

Ook **marpeal** ► **peal**(1). Een paal in het water waar het schip aan kan worden vastgelegd ► **mierje.**

miggelje

Langdurig fijn motregen.

mije = *mijden*

Een ander schip of schipper ontzien door bijvoorbeeld (niet verplicht) ruimte te geven, in bakboord-stuurboordkwesties onverplicht voorrang te geven enz. Het omgekeerde is **sile mei it mes yn't dek** ► **mes.**

mikje = *mikken*

Zeilen met slappe voorstag, wat met een ruime of zwakke wind volgens sommige schippers voordelig is. Je krijgt er namelijk meer bolling door ► **sile.**

mik(ke) (de) = *mik*

1. Gaffelvormige steun waar de **gyk** in kan rusten. Bij uitbreiding ook **skilige mik** (schele mik) genoemd ► **skammel**(3).

♣ *Ut 'e miken wêze > Doodmoe en uitgeput zijn. It is yn 'e mikke > Het is voor elkaar* **Fan 'e mik wêze > De kluts kwijt zijn** **Eat net yn 'e mik hawwe > Iets niet naar de zin zij** **fin út 'e mik(k)en rinne of skrepe > Boven je kracht lopen of hard en gehaast werken.**

2. Paal of twee gekruiste stokken waardoor de wedstrijdleider op de stok aan het einde van de finishlijn 'mikte' om te bepalen wie er van de finishende schepen het eerst afgeschoten kon worden ► **sjitte**(5).

♣ *Eat yn 'e miken hawwe > Het een of ander wel in de gaten hebbe* **ty hie it jild yn 'e mik > Hij was uit op het geld.**

milklúffok (de) = *middelste kluiffo* ► **klúffok**

Minwaarrie(d) (de) = *vuilweercmissie*

Comité dat op basis van actuele meteorologische informatie adviezen geeft aan schippers en wedstrijdorganisaties bij het Skûtsjesilen. Formeel ingesteld in 1969. Geeft bij de **SKS** een bindend advies als een wedstrijd moet worden afgelast of voortijdig moet worden beëindigd ► **waar**(1).

minwaartúch (it) = *stormtuig*

Fok en zeil die gebruikt worden bij slecht weer. Vaak was het een oud uitgezeild tuig dat soms vlakker was gemaakt en waarvan de broek was afgesneden ► **meager**(1) ► **skraal**(3) ► **túch** ► **waar**(1).

miswaar (it) ► **miswier**

miswier

miswier (it)

Ook **miswaar**. Ongunstig weer ► **waar**(1) waardoor het werk niet door kan gaan. Met name worden daarmee weersomstandigheden in de winter bedoeld als het bijvoorbeeld te hard vriest om door te kunnen varen, het ijs te zwak is om over te kunnen gaan en de wegen ook niet begaanbaar zijn ► **ûnwaar**.

miswierje

Als de weersomstandigheden tegen zitten zeg je dat het **miswieret** of **miswierret** ► **miswier**
♣ *It wierret mis > Het zit tegen*

miswizing (de) = *deviatie*

Afwijking van het kompas ► **deviaasje**
► **kompinseare** ► **ôfwiking**(2).

mjitbrief (de & it) = *meetbrief*

Brief, afgegeven door de scheepvaartinspectie, vroeger het kadaster, waarin grootte, naam, eigenaar, inhoud, inzinking enz. van een schip wordt beschreven ► **bylbrief**(1) ► **skipmjitte**
► **tonnaazje**.

mjitkoer (de) = *meetkorf* ► **turfkoer**

mjitte

1. (de) **Maat** ► **mjitterij**.
2. **Metten** ► **lêstmjitte** ► **mjitterij** ► **skipmjitte**.

mjitterij (de) = *meterij*

Het meten kende een grote variatie. Een schipper had (in elk geval) te maken met lengtematen ► **fiem**(1) ► **foet**(2) ► **palm** ► **rij** ► **streek** ► **tomme** en met inhoudsmaten ► **kroadfol** ► **lêst**(2) ► **mudde** ► **pream** ► **skip** ► **skûte**. Het gewicht werd bepaald met de **ton**(3). Het tellen ► **telle** speelde de belangrijkste rol bij **turf**. Bij het huidige skûtsjesilen heeft de meting van het schip volgens bepaalde formules invloed op het bepalen van het zeilplan ► **seilplan**. Ook het oppervlak van de zeilen wordt gemeten.

moai = *mooi*

Met **moaie wyn** wordt een gunstige zeilwind bedoeld.

moaiwaartúch (it) = *lichtweertuig*

Fok en zeil die gebruikt worden bij mooi en licht weer. Vaak was het een licht en ruim gesneden zeil en fok ► **doek**(3) ► **rûn**(4) ► **túch**

► **waar**(1).

moaiwaarpûster (de) = *zomerbries*

► **simmertwirre**

moaiwaarsiler (de) = *lichtweezeiler*

Schipper die het liefst zeilt met een licht windje en als het harder waait zo snel mogelijk voor de wal gaat liggen.

modder (de) = *modder*

Ook **terpmodder** en **terpierde**. Vanaf de 18de eeuw is terpaarde gebruikt als bodemverrijker met name voor landerijen in veen- en zandgebieden. Vanaf het midden van de 19de eeuw maakte de handel een sterke groei door, mede door inpolderingen en de intensivering van de veehouderij. Het **modderfarren** werd lucratief. Het huidige model **skûtsje** is daarbij tot ontwikkeling gekomen. Aanvankelijk handelden de **modderskippers** ► **skipper** ook zelf ► **negoasje-feart**. Ze combineerden deze vaart met mest als ruil- of retourvracht en met de turfvaart. **Modder** werd meestal vervoerd tot eind juli, **turf** doorgaans vanaf eind augustus. Na 1925 zakte de handel in. De meeste geschikte terpen ► **terp** waren vergraven, er was kunstmest en de overheid vaardigde beperkende bepalingen uit.
♣ *Dêr is modder oan 'e kloet > Daar zit veel geld*
► **kloet**.

modderbak (de) = *modderbak*

Vierkant platbodemschip waarin de modder uit een skûtsje wel werd overgeladen ► **bak**(1).

modderfarre = *met modder varen*

Varen met terpaarde ► **farre** ► **kleasterfeart**
► **lade** ► **modder**.

modderje = *modderen*

Wanneer een schip door de drek op bodem van een vaart gaat - dat kun je aan het water achter het schip zien - zeg je dat het **moddert** ► **slepe**(3).

modderskip (it) = *modderschip*

Ook **modderskûte** en **modderskûtsje**
► **preamskip**. Schip van een **modderskipper**.

modderskipper (de) = *modderschipper*

Schipper die gespecialiseerd is in het handelen met en vervoeren van **modder**.

moet (de) = *moet*

De wittige kleur die na verloop van tijd onder

water - met name op de waterlijn - over de zwarte teer op de romp van een schip heen trekt
 ► **burd** ► **groede** ► **smoarch**(1).

môge (de) = *houtworm*

Ook **môch** en **môgel**. Voor aantasting door houtworm zijn vooral de (houten) huizen van de blokken en de lichtere rondhouten gevoelig. De ontstane houtmoolm benoem je met het zelfde woord. Ter bestrijding gebruikte men veel petroleum ► **piteroalje**.

mol (de) = *bier* ► **mal**(2)

molk(e)pream (de) = *melkpraam*

Praam ► **pream**(1) waarin de bussen met melk naar de zuivelfabriek werden gebracht
 ► **molksnikke**.

molkfarder (de) = *melkvaarder*

De schipper van de melkpraam of melksnik die de melk naar de zuivelfabriek bracht.

molk(e)farre = *melkvaren*

Het werk van de **molkfarder**.

molksnikke (de) = *melksnik*

Snik ► **snikke**(3) waarin de bussen met melk naar de zuivelfabriek werden gebracht
 ► **molk(e)pream**.

mot (de) = *molm*

1. Verkorte vorm van **turfmot** ► **motkoer**
 ► **motmatte** ► **motsje**.

2. Vraat van de motvlieg in textiel.

motkoer (de) = *turfmand*

Mandje met aan elke kant een gat waar een stok doorheen kon worden gestoken. Daarmee kon men de turfmolm eruit drukken en zo **motsje** om een lek in de huid van een houten schip te stoppen ► **mot**(1) ► **skippersark**(1)

motmatte (de) = *molmmat*

Mat met turfmolm die men onder een lekkend houten schip heen en weer bewoog om het lek provisorisch te dichten ► **motsje**.

motsje

Onder water met behulp van de **motkoer** of de **motmatte** turfmolm ► **turfmot** in het water doen om zo de lekkende naden van een houten schip weer dicht te krijgen. Men deed het ook wel bij lekkende sluisdeuren.

modde (de) = *mud*

Bepaalde hoeveelheid van ca. 1 hl ► **mjitterij**.

museum (it) = *museum*

In Fryslân zijn verschillende musea die (ruime) aandacht besteden aan de scheepvaart. In Sneek is sinds 1948 het Fries Scheepvaartmuseum gevestigd. Het heeft een enorme collectie van alles wat met de Friese scheepvaart in brede betekenis (en over vele eeuwen) te maken heeft en richt zich op alle museale taken. In Earnewâld is sinds 1998 het Skûtsjemuseum te vinden dat zich uitsluitend op **skûtsjes** richt. Presentatie aan een breed publiek is hier van meer belang dan andere museale taken. Aspecten van de maritieme geschiedenis van Fryslân krijgen ook aandacht in het Admiraliteitshuis (Dokkum), het Hannemahuis (Harlingen), It Fiskershúske (Moddergat) en het Damshûs (Nijbeets).